

МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Для сучасної освіти України характерний постійний пошук шляхів її модернізації. Серед них активне впровадження різноманітних інноваційних ідей у професійну підготовку майбутніх педагогів, здійснювану у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації, у тому числі в педагогічних коледжах. Проблема управління розвитком вищої освіти в Україні, зокрема в ланці навчальних закладів I – II рівнів акредитації, найбільш актуальна тепер, коли вони починають виходити із затяжної кризи й прагнуть стати конкурентоспроможними на ринку освітніх послуг.

Гострота проблеми управління розвитком педагогічного коледжу пояснюється також відсутністю єдиного підходу до визначення узагальнених критеріїв та механізмів оцінки діяльності навчального закладу; орієнтацію на застарілі принципи планування, управління педагогічним персоналом, навчально-виховним процесом, науково-дослідною роботою та іншими аспектами діяльності педагогічного коледжу.

В українській та зарубіжній науці є розробки щодо управління розвитком загальноосвітніх шкіл. Але педагогічний коледж як складова системи освіти, хоч і має спільні риси зі школами, але відрізняється специфічністю свого функціонування, що унеможливило пряме запозичення загальних теоретичних позицій і технологій управління розвитком з інших освітніх систем у практику діяльності вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації. Ці технології мають бути наповнені новим змістом, адекватним сучасним особливостям функціонування й завданням пед. коледжу.

Аналіз сучасних наукових досліджень і публікацій показав, що в останні роки з'явилася значна кількість дослідників з проблем освітнього менеджменту: В. Маслов, В. Бондар, В. Шаркунова, В. Пекельна, С. Хриков, В. Лазарев, Ю. Конаржевський, М. Поташник, І. Сльникова, А. Даниленко, О. Пометун, В. Луначек та інші.

Окремі аспекти управління коледжами досліджували вітчизняні та російські науковці. Зокрема, визначено етапи спеціальної підготовки керівників до управління розвитком професійно-педагогічного коледжу (М. Кондрух), розроблено концепцію діяльності коледжу приватної форми власності (Н. Житник), визначено науково-методичні особливості професійної підготовки бакалаврів (В. Козуб), сформульовано організаційно-педагогічні засади управління якістю підготовки фахівців у коледжах України (В. Стельмашенко). Проте, ці роботи не стосуються педагогічних коледжів, управління їх розвитком.

Тому пошук технологій ефективного управління розвитком педагогічного коледжу як навчального закладу I-II рівнів акредитації потребує вивчення різних теоретико-методологічних підходів до управління.

Метою даної статті є розгляд управління розвитком педагогічного коледжу в аспекті менеджменту освітніх інновацій. Таке дослідження допоможе у визначенні технологій управління вищими навчальними закладами I-II рівнів акредитації, розробці спеціальної системи заходів, що сприятимуть їхньому розвитку.

У Національній доктрині розвитку освіти наголошується на тому, що "глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини, що є головною метою, ключовим показником і основним важелем сучасного прогресу...

В Україні має забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти, а також створюватися умови для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості протягом життя" [1, с. 5-6].

Як справедливо відзначив В.Кремель, орієнтація на розвиток освіти, науки і культури є фундаментальною ознакою сучасної цивілізації. Отже, зростаючою за масштабами та значенням тенденцією в світі стає поступова відмова від традиційної парадигми освіти на користь інноваційної [2].

З огляду на сучасні світові тенденції Україною проголошено курс на інноваційний розвиток усіх галузей суспільного життя держави. Він законодавчо закріплений у "Концепції науково-технологічної та інноваційного розвитку України", Законах України "Про інноваційну діяльність", "Про інвестиційну діяльність", "Про охорону прав на винаходи та корисні моделі", Положенні "Про порядок створення та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів", Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів та ін.

Основні програмні орієнтири щодо інноваційного розвитку освіти окреслено в Національній доктрині розвитку освіти.

Розгортання інноваційної діяльності в освітній практиці характеризується пошуком нових чи вдосконалених концепцій, принципів, підходів в освіті, змісті та формах їх реалізації, в управлінні закладами та установами освіти. І, враховуючи точку зору М. Поташника і В.Лазарєва, що розвиток школи (тобто перехід на новий якісний стан) не може бути здійснено інакше, ніж через засвоєння нововведень, через інноваційний процес [3, с. 108], розглянемо управління розвитком навчального закладу саме в аспекті менеджменту освітніх інновацій.

За Л.Даниленку менеджмент є однією з головних функцій управління, де відбувається процес цілеспрямованого впливу суб'єкта управління (керівника) на об'єкт управління (соціальну систему, що функціонує в ринкових умовах), внаслідок якого відбувається якісна зміна об'єкта управління і підвищується рівень його конкурентоспроможності. Менеджмент освітніх інновацій є складовою загального менеджменту і розглядається в теорії як процес цілеспрямованого впливу суб'єкта управління (керівника) на інший об'єкт управління – соціальну систему, що перебуває в стані постійного розвитку, внаслідок якого відбувається не лише його якісна зміна та підвищення рівня конкурентоспроможності, а й підвищується рівень залучення інвестицій та інновацій [4].

У теорії педагогіки визначено, що до освітніх інновацій в управлінні належать ті, що створюють умови для прийняття керівником самостійного оперативного й ефективного управлінського рішення. Серед умов, що сприяють прийняттю керівником навчального закладу ефективного рішення є сприйняття наукових засад менеджменту освітніх інновацій, мета якого полягає в реалізації сукупності цілей [4]. А саме:

- організаційно-управлінських (створення якісної нової системи або технології управління, єдиного інформаційного поля для учасників НВП, вироблення системи оцінювання ефективності, розробка системи контролю та зворотного зв'язку, розробка ринкових механізмів взаємодії суб'єктів діяльності, якісна побудова зв'язку в системі "освіта – наука – виробництво");

- соціально-економічних (створення позитивного іміджу закладу освіти, суттєве оновлення матеріальних фондів, накопичення бази даних про педагогічні інновації, створення привабливого інвестиційного клімату та здорового конкурентного середовища);

- соціально-культурних (підвищення доходів учасників інноваційного процесу, побудова "відкритої" соціально-педагогічної системи, пріоритетність гуманних відносин в колективі, закріплення демократичних засад у всіх сферах діяльності, інтеграція в міжнародний освітній простір, підвищення кваліфікаційного рівня та рівня ділової активності членів колективу).

Досягнення таких цілей забезпечується:

- розв'язанням відповідних завдань менеджменту освітніх інновацій;

- зміною наукових підходів і принципів в управлінні;

- застосуванням нових законів і закономірностей.

Увага до наукового менеджменту в системі освіти зросла в другій половині XX століття в зв'язку з чисельними невдачами вирішити кризові явища, що охопили освіту в різних державах. У цей період проблема управління освітніми організаціями стала самостійним напрямом у наукових пошуках західних учених (F. Levy, V. Merchant, J. Mullens, R. Mumane, J. Willett та ін.). З цього часу питання управління навчальними закладами стали актуальними, а термін "управління навчальним закладом" набув інтенсивного розвитку.

В той же час, треба відзначити, що багатьом положенням освітнього менеджменту, які виникли в XX столітті, співзвучні ідеї видатних класиків педагогічної думки дореволюційної України та Росії – Н.Бунакова, Н. Юрданського, К.Ушинського та ін. Так, К. Ушинський, розглядаючи управління навчальними закладами, як окрему проблему, вказував на необхідність чіткого визначення і розподілу функцій управління, упорядкування організації управлінської праці керівника, дбайливого ставлення до творчих розробок організаційно-педагогічних проблем.

Наприкінці 50-х років минулого століття проблемою управління навчальними закладами опікувалися радянські науковці Г.Габдуляїн, М.Карлаш, Д. Новіков, С.Перовський. Подальший розвиток управління в системі освіти знайшла в працях С. Березняка, В. Бондаря, Г.Сльникової, Ю. Конаржевського, В. Зверєвої, В.Маслова, С.Хрикова та ін. Друга половина XX століття характеризується активним й бурхливим розвитком управління як науки взагалі, й управління навчальними закладами зокрема. Чисельні дослідження в галузі управління як вітчизняних вчених, так і закордонних призвели до виникнення різних наукових підходів. Розглянемо найбільш поширені з них.

Наукові підходи до управління

Підходи	Дослідники	Принципи	Сутність
Системний	В.Афанасьєв, Б.Саймон, С.Оптер, У.Кинг, Н.Кузьміна, Т.Шамова,	Взаємодія і взаємозалежність усіх компонентів, відкритість, цілісність,	Модель управління вміщує мету, завдання, принципи, функції управління, технології і механізми, організаційну структуру, управлінську діяльність та її результати.

Підходи	В. Бездибани	інтегративні принципи	Важливе	вплив на
		цілеспрямованість, взаємообумовленість, керуваність	ефективність організації всіх суттєвих факторів, які взаємодіють один із одним	
Ситуаційний	А.Файоль, Е.Мейо, Ф.Тейлор, Т.Бернс, Т.Пітерс, Р.Вотермен, Ю.Бабанський, М.Поташник	Оптимізація, комплексність, генерація цілей, демократизація, узгодженість методів з умовами, економія ресурсів	Конкретні прийоми і концепції пов'язані з певними конкретними ситуаціями для досягнення цілей організації. Встановлюється залежність ефективності управлінських моделей від конкретних умов їх реалізації	
Адаптивна модель	Г.Сльнікова, Г.Шамова, Т.Давиденко, Є.Ямбург	Превентивність об'єкта управління, активність системи управління, сензитивність, прогностичність, адресність,	Зовнішнє середовище впливає на внутрішні зміни і таким чином встановлюється залежність змісту діяльності навчального закладу та управління ним від цих умов. Здійснюється узгодження дій керівника і виконавців через коригування їх мети й цільових функцій, створення умов для досягнення цілей	
Процесуальний	А.Файоль, В.Маслов, М.Захаров, М.Кондаков, В.Худомінський	Ієрархічність, підпорядкованість, операціональність, розподіл праці, підпорядкування індивідуальних інтересів загальним, централізація, порядок, ініціатива, корпоративний дух	Здійснюється реалізація основних функцій управління. Управління – є процесом, в якому у цілеспрямовану діяльність розглядають як суму функцій управління, що взаємопов'язані, а кожну з функцій як комплекс елементарних дій, операцій, процедур	
Поведінковий	М.Поташник, Є.Березняк, Б.Кобзар, Р.Шакуров	Партнерство, співробітництво, корпоративність	Орієнтація на сукупність норм, неофіційних правил, цінностей, переконань, внутрішніх міжособистісних і міжгрупових зв'язків. Найбільш вагомим є людський компонент. Ефект управління буде вагомим, якщо стосунки керівника і підлеглих будуть теплими, близькими і зрозумілими	
Діяльнісний	Ф.Тейлор, Г.Емерсон, Г.Черч, А.Файоль	Спрямованість на розвиток особистості, запровадження індивідуальних і групових форм роботи, оптимальне сполучення зовнішньої оцінки із самоконтролем і самооцінкою.	Особистість - суб'єкт діяльності, що робить новий матеріальний або духовний продукт. Розвиток особистості відбувається через інтеріоризацію людських здібностей. Присвоєння нових здібностей можливо лише в діяльності й через діяльність	
Рефлексивний	В.Караковский, А.Трапицина, Є.Хриков, І.Семенов, Г.Давидов, Т.Болдина, С.Степанов	Самовизначення траєкторії свого розвитку; співтворчості; зворотного зв'язку; використання можливостей зовнішнього середовища; структуризації завдань і змісту управління; створення вільного простору для ініціативи й індивідуальної відповідальності	Акцентування уваги на доцільності, узгодженості, системності і цілісності змін, які необхідні і можуть забезпечити перехід організації від одного рівня розвитку на інший іна рівень саморозвитку. На кожному етапі розвитку відбувається співвіднесення цілей управління з результатом, розглядається проміжний результат і його вплив на результат наступного етапу	
Синергетичний	І.Пригожин, Г.Хакен,	Взаємодія всіх компонентів системи, відкритість, взаємообумовленість, наявність зворотних зв'язків	Здійснюється розгляд систем у стані нерівноваги, відкритості і нелінійності. Охоплює всі етапи універсального процесу самоорганізації як процесу еволюції порядку - його виникнення, розвитку і руйнування	

Але майже всі наведені підходи орієнтовані на управління організацією з чітко визначеною структурою, з чітко визначеним механізмом. В тім сучасний навчальний заклад – державно-суспільний інститут, який змушений мінятися й оновлюватися в міру розвитку суспільства та зміни соціального замовлення, це – відкрита система, тісно пов'язана з державою та суспільством і залежна від них. Не можна не погодитися з Л.Даниленко, що "Концепція організації школи як статичної організації поступово нівелюється. Посилення взаємодії школи та соціуму, налагодження комунікаційних функціональних, творчих зв'язків між школою та соціальними інституціями з метою забезпечення якісної освіти і учнівської молоді визначають необхідність створення відкритої для співпраці соціально-педагогічної системи" [5, с. 62].

І перш за все, освітня інституція має бути відкритою для довгострокових перспектив, зовнішнього впливу, інноваційних ідей, новітніх технологій. Ми цілком згодні з І.Пригожиним, який вважав, що "система тільки тоді буде відкрита нововведенням, коли їх засвоєння стане умовою її збереження. Саме створення таких умов повинно стати завданнями управління, з тим, щоб інноваційний імпульс викликати в самій системі".

Як відомо, соціальна організація, якою є і педагогічний коледж, як відкрита система в часі досягає розвитку або занепадає. Отже, надзвичайно важливою стає завдання створення такого управлінського механізму, який забезпечить розвиток, тобто розвиток навчального закладу.

Таким чином, на основі проведеного аналізу сучасних підходів до управління можна зробити висновки, що проблема управління інноваційним розвитком педагогічного коледжу актуальна і носить перспективний характер; фундаментальні ідеї управління розвитком загальноосвітніх навчальних закладів можуть слугувати підґрунтям при розробці проблеми управління розвитком вищих навчальних закладів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів в тому числі й педагогічних коледжів; якісне й ефективне управління навчальними закладами є нагальним завданням формування освіти інноваційного типу.

Звичайно, в освітньому просторі України застосовуються різні підходи, технології та моделі до управління навчальними закладами. Перспективами дослідження запропонованої проблеми є вивчення особливостей управління педагогічними коледжами, що входять в структуру вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, використанні в управлінні стратегічних програм розвитку, побудованих на основі інноваційних проєктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доктрина розвитку освіти // Нормативно-правове забезпечення освіти : в 4 ч. – Х., 2004. – Ч. 1. – С. 5 – 34.
2. Кремень В. Освіта і наука України: шляхи модернізації : (факти, роздуми, перспективи) / В. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.
3. Управление развитием школы / [под ред. М. М. Поташника, В. С. Лазарева]. – М. : Новая шк., 1995. – 464 с.
4. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : моногр. / Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 358 с.
5. Освітній менеджмент : навч. посібн. / [за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки]. – К. : Шкіл. світ, 2003. – 400 с.

Подано до редакції 21.06.10

РЕЗЮМЕ

Створення якісної нової системи управління освітніми закладами потребує застосування нових законів, закономірностей, зміни наукових підходів і принципів до управління. В статті підняте актуальне питання управління розвитком педагогічного коледжу як відкритої соціальної системи на основі менеджменту освітніх інновацій, розкриті його основні цілі та завдання. Проаналізовані сучасні інноваційні підходи і концепції, що можуть бути використані під час вирішення проблеми управління розвитком вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації, виділені їх основні сутність і принципи.

Ключові слова: управління розвитком, інноваційний розвитком, освітні інновації, освітній менеджмент.

Д.В. Горобець

МЕНЕДЖМЕНТ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ИННОВАЦИЙ КАК ОСНОВА УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕДЖА РЕЗЮМЕ

Создание качественно новой системы управления образовательными учреждениями требует использования новых законов и закономерностей, изменения научных подходов и принципов к управлению. В статье поднят актуальный вопрос управления развитием педагогического колледжа как открытой социальной системы на основе менеджмента образовательных инноваций, раскрыты его основные цели и задачи. Проанализированы современные инновационные подходы и концепции, которые могут быть положены в основу для решения проблемы управления развитием высших учебных заведений I-II уровней аккредитации, выделены их основные сущность и принципы.

Ключевые слова: управление развитием, инновационное развитие, образовательные инновации, образовательный менеджмент.

D.V. Horobets

EDUCATIONAL INNOVATIONS MANAGEMENT AS A BASIS OF ADMINISTRATING DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL COLLEGE SUMMARY

Creation of a new system of a high quality aimed at managing educational establishments requires using new laws and activities, changes of scientific approaches and principles in the process of management. The article deals with an actual issue of managing development of pedagogical college as an open social system, on the basis of management of educational innovations; it reveals its primary purposes and tasks. The author analyzes some modern innovative approaches and conceptions, which can be used while solving problems of managing development of higher educational establishments of the I-II accreditation levels; ascertains their main essence and principles.

Keywords: managing development, innovative development, educational innovations, educational management.
